

תוכן עניינים

2.....	תקציר
3-5.....	מבוא
6-7.....	שיטה
8-9	תוצאות
11-17	דיון
18-19	רשימת מקורות
20-21	נספחים

מבוא

בשנים האחרונות קיימת מחלוקת אודות ההחלטה האם לחסן ילדים. מחלוקת זו נבחנה בעבר על ידי מחקרים בדיסציפלינות רפואיות שונות, ונראה כי היא הולכת ומתעצמת על רקע התרבות של מקורות המידע בנושא. התומכים בחיסונים, תופסים אותם כהכרחיים וכמונעי מחלות קטלניות וזיהומים (Lewis, 2002 & Ramsay, Yarwood). כמו כן, הם רואים את היתרונות הכרוכים בהם כעולים על החסרונות. לעומתם, אלו המתנגדים לחיסונים, מהססים לחסן את ילדיהם עקב חשש לגבי בטיחות החיסון ותפיסה מוגברת של הסיכונים הכרוכים בו (Benin, Wisler-Scher, Colson, Shapiro, & Holmboe, 2006). מחלוקת זו, יוצרת בעיה מהותית כיוון שעשויה לעודד הורים להחליט שלא לחסן את ילדיהם ובכך לגרום להפצה מחודשת של מחלות שנכחדו. כדוגמא לכך, ניתן לראות כי בשנים האחרונות, דווח על 695 מקרים של חצבת בכ-22 מדינות בארצות הברית. זהו מספר המקרים הגבוה ביותר של חצבת מאז המצאת החיסון כנגדה (ארגון הבריאות של ארה"ב, 2019). במחקרנו נעסוק בשאלות הנוגעות לשני הצדדים במחלוקת, ונסה לאתר את הגורמים התורמים להחלטת ההורים לחסן את ילדיהם.

עמדות כלפי חיסונים נבחנות על ידי רצף של אמונות והתנהגויות כלפיהם החל מהתנגדות מוחלטת של קבלת כל חיסון עד רצון ונכונות להתחסן. אלו שדוחים את מרבית החיסונים עקב חשש מוגבר מביטחותם מוגדרים כ"הססנים" (Dube et al., 2016). הספרות המחקרית בוחנת את תופעת ההססנות כלפי חיסונים, על רקע מגמת העלייה בחשש מתופעות לוואי כגון: כאבי ראש, בחילות, חום והפרעות קוגניטיביות (Brinth 2015). (Mehlsen, J., Pors, K & L., Theibel, A. C.) מחקר שנערך בארה"ב בקרב הורים לילדים צעירים בחן את הסיבות להתנגדות ההורים לחסן את ילדיהם על ידי חלוקה ל 4 קטגוריות מרכזיות: סיבות דתיות, אמונות אישיות או פילוסופיות ורצון למידע נוסף. נמצא כי הסיבה המרכזית היא חשש מוגבר מביטחותם ואמינותם של החיסונים (Bohannone & McKe, 2016). מחקר נוסף מצא כי כמחצית מהמשתתפים מאמינים כי החיסון נגד שפעת עלול לגרום לפגיעה במערכת החיסון. על סמך אמונה זו, הם בוחרים שלא להתחסן ובכך עשויים להפיץ את השפעת. (Nyhan & Reifler, 2015).

הערכת הסיכונים הכרוכים בחיסון מושפעת גם היא ממקורות המידע השונים, כאשר אלו הפונים למקורות מידע שאינם מוסמכים תופסים את הסיכונים כחמורים יותר מאלו המשתמשים במקורות מידע מוסמכים. הסיכונים בעיקרם נעים סביב החשש מתופעות הלוואי הנגרמות עקב החיסון. באחד המחקרים שבחן טענה זו, המשתתפים חולקו לשתי קבוצות. בתנאי הניסוי התבקשו המשתתפים לגלוש באתרים המכילים חומר המבקר חיסונים, אתרים אלו היו לא מפוקחים והכילו טענות שקריות, במסגרתן נאמר כי ילדים עשויים לסבול מתופעות לוואי חמורות ומסוכנות עקב חיסונים וכי עדיף להם לפתח חסינות בפני

מחלות באופן עצמאי. הקבוצה השנייה, הופנתה לחומרי קריאה מדעיים בנושא חיסונים; לאחר החשיפה לתוכן שהוקצה נמדדה מידת חששם מתופעות לוואי הכרוכות בחיסון. בתוצאות נראה הבדל מובהק, תפיסת הסיכונים עלתה באופן משמעותי בקבוצת הניסוי ומנגד כמעט ולא השתנתה בקבוצת הביקורת (Betsch, C. 2011). בהמשך נחקרה טענה זו גם בהקשר של מקורות מידע נוספים. נמצא כי ברוב המקרים, המשתמשים ברפואה הוליסטית וביועצים אלטרנטיביים, נוטים שלא לחסן את ילדיהם כלל או לחילופין, להימנע מחיסונים ספציפיים. כאשר התבקשו להסביר על הגורמים והשיקולים להחלטתם, הם הביעו חשש מוגבר עקב תופעות הלוואי מהחיסון. עם זאת, יש לציין כי ההחלטה התקבלה על פי דעותיהם האישיות, וכי ברוב המקרים, המטפל האלטרנטיבי המליץ שכן לחסן את ילדיהם. מכאן ניתן לשער כי מלכתחילה פנו למקור מידע שאינו מוסמך רפואית כי ניסו למצוא אישוש לחששם מתופעות הלוואי. (Gargano, et al., 2013).

האינטרנט מהווה מקור מידע זמין ונגיש אודות חיסונים, ומכיל תכנים הן רפואיים והן תכנים שאינם תחת פיקוח מקצועי. השימוש באינטרנט נבחן רבות כחלק מהליך קבלת החלטות הנוגעות לחיסוני ילדים. מחקרים רבים בספרות, עוסקים בקשר בין הבחירה באינטרנט כמקור מידע עיקרי לבין העדפה לשימוש במקורות מידע שאינם מוסמכים או מהימנים. במחקרים מסוג זה, החלוקה העיקרית היא בין מקורות מידע מהימנים, כשהחלק הארי בהם הוא רופאי הילדים, קופות החולים וארגוני הבריאות, לבין מקורות שאינם מהימנים (יועצים אלטרנטיביים, אנשי דת וחברים). על פי ממצאי שאלונים ממחקרים קודמים, נראה כי 39.9% דירגו את האינטרנט כמקור טוב/מצוין למציאת מידע על חיסונים. מתוכם, 19.9% דיווחו כי הם משתמשים באינטרנט כמקור מידע עיקרי. כמו כן, הם דירגו את רופא הילדים כמקור שאינו אמין מבחינתם. עוד נמצא, כי תפיסתם בנוגע לחיסוני הילדים שלילית וכי הם אינם נתמכים בראיות מדעיות (Jones, 2012). מחקרים נוספים, התמקדו ברשתות החברתיות, עקב היותן חלק מרכזי ובלתי נפרד מהאינטרנט. התוצאות שהועלו הצביעו על כך שהמתנגדים לחיסונים בוחרים לרוב להפיץ את דעותיהם דרך הפלטפורמות החברתיות, בעיקר בטוויטר ובפייסבוק. רוב התכנים שהועלו על ידיהם עוסקים בחוסר אמונם בגורמים הרפואיים המוסמכים, בטענה כי הם בעלי אינטרסים אישיים וכלכליים. בכך, הם קוראים להורים לנסות ולהשתמש במקורות מידע אחרים, בעיקר פרומים אינטרנטיים ויועצים אלטרנטיביים (Pennebaker, Mitra & Counts, 2016).